

י' א ב מ' פ"א מהל'
מלכות הלכה א סמך עשין
אז טו"ש"ע ח"מ ט"י רעו
ע"פ ג' ד:
י' א ב מ' פ"א מהל'
ה א סמך טו"ש ע"ש ח"מ
ט"י רע"פ ס"א:

רבינו גרשום

יורש את בנה תנא בני
אחיות יורשין אחות אמן:
קא בעי למאי הלכתא. קא
תני ולא בנות אחיות וכי
אם אין להם אחים אמאי
לא יירש בנות: אמר רב
ששת לקדם קתי. כלומר
דאי יורשת בנות אחיות
היכא דלית לה אחי אבל
אם אית להו אחי הם
קורמין לירש ולא בנות
וכי הכי דבבי אמן הבנים
קודמין לבנות הכי נמי גבי
אחיות: וירש אחת מקיש
ירושא שניה. דכל המאור
מן קרובים שבפרשה שני
הוא לגבי הבירו שלמלכה
מנו: מקיש שניה. דהיינו
ירושא של שאר קרובים
לירושא ראשונה דבת דאם
יש לו בן שחבן קודם לבת:
ודלמא דיני נחלות: אי אתה
דן בליה: אורעה כמו
מאורע. כל הפרשה כולה
של נחלות להיות דין וכדבר
יהודה כי הוא קרא בסוף
פרשת נחלות כתיב: שלשה
שנכנסו לבקר את החולה
ולא נכנסו לא על שם עדי
צואה ולא להיות דינן
כי אם לבקר: רצו כותבין.
עדות צואת אחת שכימ'
שחילק נכסיו לירשין: רצו
עושיין דין. שאם נתן למי
שלא רצה ראו לירש או
שניתן להן אבהון ירושה
ולא רצה אחד מהן לחלוק
עם אחיו או לא נתן לבכור
פי שנים כדון תורה יכולין
לעשות כדון וכהפך אותו
על שחילוק: ורואי' דג'
נינה עושיין דין דג' נתן
[דינן] ממנו: ב' כותבין.
ומקבלי עדות נינהו ואין
רשאין לדין דאין בית דין
פחות מו': לא שנו. דרצו
כותבין רצו עושיין דין: אלא
באם שנכנסו לבקר

יירש אותה מקיש בו'. אע"ג דאליטריך כדלמאר לעיל הכא לא
דריש אלא מו"ו כדפירש בקונטרס א: **במקיש** ירושה שניה
לראשונה. פי' בקונטרס ראשונה בן ובת דהך ירושה כתב צירופה
צרישא ומה בהיא בן קודם לבת אף צנייה דיינו אחין קודמין
לאחות לירש צנכסי האח ואין נראה
לר"י דמשמעו הכי דא"כ מירושא
שניה לא שמעינן דבני אחות קודמין
לבנות אחות אלא נראה לר"י לירושא
שניה היינו בן הבן ובת הבן בן הבת
דכתיבי בקרא והיך דרשינן להו לקמן
(דף קטו). מלין לו עיין עליו ומה
שפירש נמי בקונטרס לאחות האב
קודמין לבני אחי האב (ט) אגב
חורפיה לא עיין בה דהא מנן (ס) כל
הקודם לנחלה יואלי יריכו קודמין:
אורעה כל הפרשה כולה להיות
דין. פי' בקונטרס לענין
זה שצריך שלשה לחלוקת נחלה כמו
בדין וקשה לפירושו דא"כ אמאי
מיימי דרב יהודה והא רב יהודה לא
אירי בחלוקה אלא מיימי דצד ששייך
בו דין גמור ועוד דהוא ליה למימר
חלוקת נחלות קא אמרת לא דין
נחלות אלא מפר"י אורעה כל הפרשה

כולה להיות דין לענין שעל כרחם של צנים נעשים דיינים אותם
העומדים שם בשעת צואה ועושיין דין ולא מני' האי למימר איני רואה
לדון לפניכם אלא לפני צ"ד הגדול או לפני צ"ד חשוב שבעירי אלא
על כרחו מקבל אותן צדיינן' ולא מיימי צמתת שכיב מרע דהא לא
הו דבריו ככתובין ומסורין אלא מדרבנן אלא מיימי כשנותן צקנין
גמור צמתת צריא מעכשיו אם ימות וקרי לה נחלה לפי שהיא
שפיר נחלה שאינו קונה אלא לאחר מיתה ולר' יוחנן בן זבדוקה אחי
ענין אפילו בלא קנין דאמר צמתתינן (לקמן דף קל). אם אמר לא
מי שראוי לירשו דבריו קיימין מן המורה וא"ת הא דאמר פרק אחד
דיני ממונות (פאהדין דף לד:) ור"מ דמקיש ריבים לנגעים מה נגעים
ביום אף ריבים ביום האי ביום הנחילו מאי עביד ליה מיבעי לכתני
רבה בר חנינא והשתא אי מיימי דצד ששייך בו דין גמור הא שמעינן
ליה מהיקשא דריבים לנגעים ואמאי אליטריך ביום הנחילו ולפירוש
הרשב"ס אחי שפיר דאליטריך לחלוקה בעלמא ולא הייתי מוציך ביום
דומיא לחלוקת שותפות בעלמא ואומר ר"י דלפי' נמי אליטריך דס"ד
כיון דמשונה משאר דיני שדנין בעל כרחו היא דדנין אפילו בצליה:

להיות דין וצריך ג' וציוס וילפינן נמי מייניהו לכל דיני ממונות להיות
אחא לאשמעינן רבה בר חנינא דלר"י ג' לחלק נחלות כדון וציוס: ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין ו'. נראה צנייני דדוקא נקט
שנכנסו לבקר הלכך רצו יעידו רצו יהיו דיינים אבל אם נכנסו להעיד שזימנום לשם והציאום לשמוע כדי להעיד הרי הם עדים ואין עד
נעשה דיין דמי לנכנסו צליה דחשיב להו עדים לקמן [קיד]. הואיל ומתחלה לא היו ראוין לדין צליה לאו' תחלת דין הוא וכו"ש הכא דאם צלו
לשם עדות אין עד נעשה דיין ורואיה לדבר בפ"ק דמכות (דף קד.) דקחשיב להו רבי יוסי התם עדים לפסול את השאר אם ראו עמהן את
המעשה והן פסולין לעדות וחשיב לה עדות שנמלא אחד מהן קרוב או פסול ותצטל עדות כולן ורבי פליג עליה ואמר מה יעשו שני אחין
שראו אתם שהרג את הנפש ואמרינן צנמ' [שם] דרבי נמי מודה דהו להו עדים צריאה בעלמא אם צלו לראות כדי להעיד דלמחר רצו כי
אמרינן להו למיחו אחיהו או לאסהודי אחיהו כלומר כשצתתם לראות את המעשה לראות צנת צתתם לראות או להעיד אי אמרי לאסהודי
אחינן נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן צטיילה ואי אמרי למיחו אחיהו מה יעשו שני אחין כו' ואמר רב נחמן התם הלכה כרבי וקיי"ל [במבואר י.]. הלכה
כרב נחמן צדייני נמלינו למדין שהצא לראות מעשה כדי להעיד חשבינן ליה עד ואפילו לפסול כל חציריו לצטל עדותן אם הוא פסול וכל
שכן היכא דוימונהו לצווא לראות צוואת שכיב מרע כדי להעיד דצווא אינו עושה דין. והדתנן צראש השנה (דף כה:) ראוהו ג' והם בית דין
יעמדו שנים ויושיבו מחצריהם אצל היחיד התם הוא שלא צלו מתחלה כדי לראותו על מנת להעיד דא"כ שוב אין היחיד יכול להיות דיין דאין
עד נעשה דיין אלא כשראוהו ממיאלא בלכתם בשוק או שהיו יושבין במקום אחד ומשם ראוהו וסיגי מנאחתי לדברי מתשובת רבינו שלמה
זקני מ"כ ככתב בה כן (ט) ועוד מדרב יהודה שמעינן דאין צריך לומר אתם עדי שכיב מרע דלמחר רב יהודה ג' שנכנסו לבקר את החולה
רצו כותבין רצו עושיין דין שנים כותבין ואין עושיין דין ופירש רב חסדא לא אמרן אלא ביום אצל צליה כותבין ואין עושיין דין כיון צליה
לא חזי לדינא עדים הוא דשוניהו ואין עד נעשה דיין והאי ביום היכי דמי אי דלמחר להו הו עדים מי מני' למימר רצו עושיין דין הא צדיא
קהדי שוינהו אלא לאו דלא אמר להו הו עלי עדים וקמי רצו כותבין: רצו כותבין. את העדות כמו ששומעין מפי החולה היאך מנחיל
נכסיו: רצו עושיין דין. דהא שלשה נינהו ודינן ואומרים כך הדין שפלוגי יכול חלק זה ופלוגי חלק זה צדמיהן מכוננין צשוה וכותבין להם
פסק דין שלא יוכלו עוד לערער זה על זה כלום ואע"ג דאין כאן אדם שמועיד צפניהם כלום הא פריכין צרי"ה [כה:] לא תהא שמיעה גדולה
מנאחיה וידין דהן רואין את החולה שמחלק נכסיו צפניהם הודאחא בעל דין כמאה עדים דמי [צ"מ ג.]. ולצורך מה יעידו עדים צפניהם. והני מיילי
דאם רצו עושיין דין דמשמע שאפילו החולה אינו יכול לחזור בו כגון מתנת שכיב מרע צמתת ודאיכא קנין דתו לא מני' הדך ציה
כדלמחר לקמן צפרק מי שמת (דף קא:) אצל בלא קנין כיון דיכול לחזור אין עושיין דין כדמוכח לקמן [קיד.]. שאין להן לדיינין לעשות דין
צדכר שאפשר להצטל ואם דנו אין דיניהן דין צדיינן לא קנו עד שימות האב שמת יחזור בו: רצו עושיין דין. אם לא כתבו אצל אם
כתבו שוב אין עושיין דין שהרי הכניסו עצמם צתורת עדות ואין עד נעשה דיין: לא שנו. הא דלס"י רצו עושיין דין אלא שנכנסו לבקר
את החולה ביום דכיון דשמעו מפי החולה הרי הועד צפניהו ולא תהא שמיעה גדולה מנאחיה ויכולין היו לעשות דין צאוהא שעה
דיום הוא וכיון דנתרצו להיות דיינין צדכר כשמעו את העדות מפי החולה יכולין לדון היום או למחר כצית דין ששמעו עדות
ואחר כך הולכין צתמיהן ונושאין ונותנין צדכר ופוסקין את הדין כפי מה שענייהם רואות אבל אם נכנסו לבקר את החולה צליה
צצאוהא שעה לא היו ראוין להיות דיינין ועדות שהועד צפניהם מפי החולה צליה לא צפני צית דין הוא דצההיא שמתא אינן יכולין
להיות דיינין (ט) וההיא ראייה דידהו אינה כשמיעת צ"ד ששומעין עדות מפי עדים אלא הן עצמן עדים הם צמה ששומעין מפי החולה:
אפילו

נמאי הלכתא. ממעט להו הא ודאי יורשות אחי אמן שהרי הבת
יורשת אמה וצמקום אמה עומדת לירש אחי אמה שהרי האשה
יורשת את אחיה צמקום שאין אח דלוקמן צמקום דמקיש ירושה
שניה לירושא ראשונה כו': לקדם. שיקדמו הצנים לבנות לירש את
דודיהן דילפינן לקמן מירושא ראשונה
דהבן קודם לבת: ה"ג דפני רב
שמואל כו' יורש אופה. הכי נמי
הוא מני' למיינקט ואם אין לו בת
ונתתם את נחלתו לאחיו דהיינו ירושה
שניה אלא סיפא דכולהו נקט וכו"ש
ירושא שניה ושלשית דקמימי לירושא
ראשונה. ירושה ראשונה הכתובה
תחלה וקודמת לכל היורשין שהבן
קודם לכל יורשין שבעולם: **מקיש**.
דכתיב [במדבר כו.] ואם אין לו בת ואם אין לו
אחים וכן כולם צו"ו מוסקיף על עינין
ראשון: אף ירושה שניה. והוא ענין
לעשירית דבן קודם לבת דלמדין
קודמין לאחות לירש צנכסי האב
והאחות קודמת לאחי האב של מת
ואחי האב קודמין לאחות האב ואחות
האב קודמת לבני אחי האב ובני אחי
האב קודמין לבנות אחי האב אחיותיהן
אבל אם יש שני אחי האב ולוה צנים
ולוה צנות אלו יורשין חלק צביהן

ואלו יורשות חלק צביהן וכן הלכה: **ציוס הנחילו**. הוא מני' למכתב
בהנחילו: **ציוס אפה מפיל נחלות**. לקמיה מפרש לה: אי"ל אבי
כו'. צבור היה דהאי מפיל נחלות כלומר מת ציוס מפילין הנחלות
ליורשין שאם מת ציוס יירשו צניו נכסיו: **דלמא דין נחלות קאמר**.
שאיין דנין אותן אלא ציוס כשאר דיני ממונות דכתיב צהו (וימיה כה)
צית דוד דינו לבקר משפט דהא כל שאר נחלות נמי מיקרו משפט
דכתיבא דכתיב צסוף פרתת נחלות והיתה לבני ישראל לחוקת משפט
מדקרי להו משפט צ"מ כל שאר נחלות נמי ציוס ואי משום דכתיב [שמות יח]
ושפטת את העם בכל עת הא צוקמיה רצו צבנהדין צפרק אחד
דיני ממונות (דף קד:) לגמר דין אצל תחלת דין ציוס דלהכי כתיב
ציוס הנחילו והיינו דתנן [שם לב.] דיני ממונות דנין ציוס וגומרין אף צליה:
דפניא כו'. כלומר דהכי נמי אשכחן צצרייתא צחרייתי דמשיי להו
לכל נחלות דין דסד"א חילוק נחלות הרי הוא כחלוקת שופטין בעלמא
ולא חשיב דין קמ"ל ומיהו מרזייהו קראי צריכי ציוס הנחילו אליטריך
לתחלת דין דציוס וחוקת משפט אצטריך לצריכי כל שאר נחלות
לדיהו דין דהאי ציוס הנחילו לא איירי אלא ציוס היורש צציו לחוד:
אורעה. לשון מארע לשון ויקר מקרה (רות ב) כלומר נסתימיה

א) ונקמן קטו. א) פאהדין
לד: א) ס"ע ע"ש. א) צ"פ
טפס: זמן. א) דלמחר. ר"ל.

תורה אור השלם

1 וקיה ביום הנחילו את
בניו את אשר יקחה לו לא
יוכל לבקר את בן האחובה
על פניו בן השואה הברר:
דברם כא טו
2 ואם אין אחים לאבי
ונתתם את נחלתו לשאר
הקרוב אליו ממשפחתו
ירוש אתה וקחה לבני
ישאל לקחה משפט
כאשר צוה ית משנה:
במדבר כו יא

הגהות הב"ח

א) רשב"ם ד"ה ג' שכתבו
ובי' שכתב בה כן מדכר
יהודה כל"ל ומכתב ועוד
ממק: א) ד"ה לא שנו וכו'
אינן יכולין להיות ייינין דלא
מצניו למימר לא תהא
וההיא ראייה דידהו אינה:
א) תופס ד"ה מקיש וכו' לבני
אחי האב אף באן אגב
מורפיה:

מוסף רש"י

ואי אתה מפיל נחלות
בליה. מפשט לה ואילו
[שנהדין דל.]. דלמא דין
נחלות קאמר. דציוס האב
אחא מת דין פסוק ואין
צריך עוד לייצין וצליה לא
הי דין פסוק וצריך ייינין
ולו שמשו צוואת המת
יעידו צפניהם [שם]. לחוקת
משפט. צפרשת נחלות דלמי
כי ימות וכו' כתיב [שם].
אורעה. נסתימיהו להיות
דין. דמשמע הפלת נחלות
דין קצוב הוא בשעת המיתה,
הכל כמו שאמר המת ואין
הדין צצוק דיינן אלא
כל אחד מיושרו יחוקסו
צשמי צצוואה צשלו [שם].
רצו כותבין. לצטון עדות
היורשם יצאו לצ"ד וצ"ד
יעשו כפי צצוואה [שם]. רצו
עושיין דין. השומעין רשאין
ועליון להיות מחוקין כל
אחד צשלו. הכל כמו ששמעו
[שם]. שנים כותבין ואין
עושיין דין. דמתחלתו לא
נראו להיות לדיינין [שם].

מוסף תוספות

א. ואם אין לו בת ואם
אין אחים ולמד תחתון
מעלין. ונקט יורש אורה
שהוא סוף הענין. יטע"פ.
ב. ועוד אם שרין ואין
חילוק ממון ביניהם למה
צריכים שלשה. ואם יש
חילוק ממון ביניהם,
פשיטא מ"ש משאר דיני
ממונות. ש"מ"ק כסם מוס'
ה"ל"ש. ג. אע"פ שנכנסו
לבקר את החולה מצדכסם,
ואין את הוכחה כלל
שעשאו החולה דיינין על
הצוואה. דכינו יזיה.
ד. ומדאורייתא יזיהים
הבנים לומר אין אנו רוצים
לקיים דבריו. ש"מ"ק כסם
מוס' ה"ל"ש.